

Skive, Fins Lövestad 1903

Med skatta E. May

3884

1800 nr. 1000 Oden efter

hans moder

född 1802 i Lövestad

Staffursrikten!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

I

Någon dag jul morgon i attan börja-
de man ordna om Staffurs föden.

Pigern för ställen skulle vara lussade ut
hjälpas drängen med kläderna och den fi-
ga som bäst kunde kläda ut drängen
fick brän och vin därför. Han klädde
sig i gamla skinnfälsar, vilken var rö-
aktiga till färgen, ibland sände man för-
ret ut för vilket också var rätt. Huvud-
bröden var en gammal rikshatt, Lapp-
möron eller gammal bäringmöron
med krister eller fjäder. Hästarna
styrdes ut med klansar och klommar
som fästas i svansen och manen. Den
bäst Staffur var för skulle vara rik lik-

Som den lüst som var efter målskapet.
Staffunkungen hade Staffan stjäma med
ljus, och i stjärnan var utskurit ordet
Staffan kung. Den lüst Staffan var
för skulle ha Brunen uppkunden
till en ägla. Fjoden ställdes till en an-
nan socken där höstarna vattenades, var
en källa eller bäck, i vilket vatten som
i söder. På hem vägen besöktes gårdar
och där man sjöng Staffans visor
de lemnade varande figurer och dån-
ar klädde ut sig i fantasikläder och
gingr till gårdarna och sjöng Staffans-
visan för vilket det vankades mat, bön-
vin och pengar. På tullen aftens kväll
eller valde samma kväll samman jul

ställdes till gille - stuffans bål, till
vilket ungdommen lejöds. Till denna fört
brunna flickorna ofta klädda i nati-
onalkläder. I de detta gille lejöds det mat
och brännvin. I den gården där gillet fick
hållas stod husbonden och tog emot fjä-
lkarna och lejör en sup vis intädnadsk
i "folkastuen". — — — — —

Det berättas vidare under besöket i går-
darna ställdes det ofta till afog i ställen-
na. I de h. et bände det att man tog och
störde en kvart övernatt mat krubbon
likrum och maten höst för samman
sätt. Hjöllofallen och några kvarten top-
fide man under taket osv. Menstads skatta-
de man endast åt skänket I de man kom ut på morgonen.

Sankt Staffens visa:

3884

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

5

Staffen var en stalle dröng
vi tacken nu så gärna.
Han ~~var~~^{var} sinna följare fem
ack för den ljusa stjärnan.
Ingen dag synes än
stjärnan för himmelen de blöcka.

Härligt lägges sadeln för
vi tacken nu så gärna.
Innan salen måns uppstå
ack för den ljusa stjärnan.
Ingen dag synes än
stjärnan för himmelen de blöcka.

0
Sankt Staffens visa
11
Hans och hans följare
1839 i Klostet

Staffens
Färd
Klostet
1839

Skåne
Färö
Lönestad up. 1933
Stjängosborna:

Ant. Matt. E. Åberg
3884 Ber. Ann. Olsen
född 1832

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6

Enliden dagskvällen gingo gossarna med
lyckans stjärna. De kläddes ut i be-
kända kläder samt fäste svarta lin för
bakom halskedan. De tiggade frägor
som de vanne skulle ha till ett gille t. d.
ett sk. "drängagille". De medförde också en
stjärna, i vilken ett ljus var fästet
inne i. Allt det bruket gjordes man över
Staffans rivan och gjorde alla möjliga
upptåg för att vara i skådan.
Vis dessa bruk lejades det riktigt med
brännvin med kullagg.

Besök är en mest outöga!

Id man bakade och man id fick besök är
en person mest outöga och om denne vände
sig inkommet för baket var man säker för
att baket slog illa ut. En gång id best-
tunen bävar var friga kom en gammal in
i stugan id det bakades. Id denna kvinna
var kint för outöga blev baket misslyc-
kat. Man gick id till en klok gammal och
denne läste över en brödskeiv och det miss-
lyckade baket vilken man medförde.
För att halldommen skulle brytas vil aturen
lent drivas skulle man vis varje bakning är bröd
id man "älsk" degen, (alltid när degen var fridig)
sticke ned denna brödskeiv i degen och man
var id säker för att baket blev bra.

Vår väning:

Kom en person, som man visste - eller
misskänkte för att ha ont öga, in i stugan
då man vörde, skulle man för att skyd-
da sig för förtult mistärbetel, slä vatten
efter denne när han var i stugan
för utgående. Men kunde också, för
att vin sin ersky mot denne person
och att man misskänkte denne för att
ha ont öga - slä vatten i bakken för
konen så att han märkte tilltaget och
skändes heder.

Det onda ögat:

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9

När brättaren hövar tjänade som pigor
fanns på gården en dräng som hade orsak
om sig att han var ont öga och kunde göra mä-
niskor illa. Denna dräng var här i ovanäm-
da pigor och därför efterlängtar. Pigan ha-
de en annan förtjänst och hade iakttagit att
han var i gressen. Därför hade drängen fått
besked om varför han skulle straffas han-
ne. En kväll då de var i "kyrdestugan"
satt han en "höviska" mellan bråk be-
ket och bräken. "Var det nu någon utav pi-
gerna som vara närvarande som var med barn
skulle denna gusast taga bort höviskan
annars inväntade detta på förtroendet att
denna var föddeln fick "eläver" (ungarna)

Obs! Drängens
"onda öga"
har inte ett
spår med denna
uppteckning att
göra / an.

sjukom. Naturligtvis ville inte pigan
vara sin belägen och utan teaterade.

När barnet föddes hade det en kort tid ef-
ter eläversen och var 3-års ålder brjate
kräpben brytas under. Han besökte dr
en man som hade mördat och var vilken
han fick 3 dräpber blod-genom detta
medel upplöste sjukdomen fast
han kommit förbort och återställa bo-
rom riktigt.

Skryts mot ont öga:

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

11

Om en person mot ont öga klapp-
fäste ett djur och benämnde detta djur.
t. ex. sade, du är en bra ko, så var det en
bra skryts, för att genast slå denna på
munnen med bakvänt knut och säga:
du kallade min ko!

Anm. Fråga kan vara om cyndaren "ont öga"
i själva verket har något med denna slags fö-
göning att skaffa. Det är klappningen och berömmet
som ättadommes fögöningen.
/an.

Medel mot sjukdom hos kor:

När en kor "belade blod" skulle man
toga ett blod ur allmenuskam och sul-
la detta till en kula vilken lades i
på dag och detta skulle man ge in
kon. Men vil löb var ett bra medel
för denna sjukdom vilket man gick
till väga med på samma sätt.

3884
Skjedd mat gengångare:

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

14

För att skydda sig mot gengångare
skulle man taga del vatten som man
tröttest likel mest och ställa under kis-
tan i ett kärl. När kistan kom ut be-
grovnings dagen skulle man taga detta
vatten och kasta så långt efter, liktågel
man kunde, ty så långt de rista drap-
puren vatten kom så långt borta från
hush fick den döde inte makt att
komma då han "gick igen."

Skåne
Färs
Könstads
sept. 1933

3884

Myndig Mats K. Moberg

Bo: Anna Olsson c/o Moberg

På hemväg en efter julnatten: född 1852 i Könstads

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

15

Sedan julnatten var skett gäldes del
av kommuna först. Därför blev det liv
och rörelse bland kyrkfolket och kom-
mun rådet med kommunen, och de som
äkte med måste också vara på sin vald
och komma i släden fram. De som kom
först kom efter en förmilig kasskör-
ning fick först sin gälda inlämnas väs-
sa kvit och man blev fr. fridig med all
arbete under natten till förr andra. Detta
gäldes även de som äkte i släden med an-
den. Hårdheten skulle också rättas genom
en framkomsten för att de också lättare
skulle kunna utföra sina sysslor samt
icke bli bräckliga under arbetet.

ACC. N:R. 3884

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: *Skåne*
Härad: *Fäbo*
Socken: *Ärrestad*
Uppteckningsår: *1933*
Upptecknat av: *Karl Hjelm*
Adress: *Ås Boort*
Berättat av: *Knut Olsson*
Född år *1832* i *Ärrestad*

16

Uppteckningen rör

<i>En ful dag smogen:</i>	<i>(Ärrestad socken)</i>
<i>3 gåkatten:</i>	" "
<i>En oar den röde:</i>	" "
<i>Offer åt lant:</i>	" "
<i>Hälsing åt lant:</i>	" "

På juldagsmorgon!

För att förkygga olycker, att
eller eldsvåda under natten är skulle
man på juldagsmorgon lida ut hästar
och kor och vatten dem ute i en böck
med rinnande vatten. Var det för långt
till någon böck eller källa, kunde man
vatten dem ute i brunnen för åkorn.

Det fanns nämligen alltid en brun
med vatten ute för åkornen. —

Om än väret var aldrig så illa den
na morgon fick man inte församma
och vatten ute.

i gäkalla:

Den 1 maj var det till att stiga upp
i "gäkalla" och börja arbetet.
Att stiga upp i gäkalla betydde att
börja den dagen vid 1/2 3 - 3 tiden på
morgonen. Men att stiga upp så
littida den morgonen blev man un-
der hela sommaren sl. "morgonfär-
dig" samt duktiga och arbeta i ar-
betet under sommaren.

Skiva, Fars h. Antal 60

- 1900 -

Kurs över den döda:

(Nymt. Mette E. Öberg)

3884

Mr. Anne Olsson efter hennes

född 1832 i Norra

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

19

En person hade gått vilse i Bär-
tafta, Vinslunds socken. Han hade gått
hela natten och slutligen fäes han om-
kull och förs iljäl. På denna plats
är en äker där han ligger medvatten
och döds or till. Efter detta omständ-
man är liksom medrädd linder från
den platsen vid matkist, och det var
ute för en äker undsläp man ad
komma där förbi.

Th.
Färs hd
Körsbädd en 1933

Offer åt Tejs:

Uppf. Malle Berg
Ber. Anna Olsson off. hennes moder.
j. 1832.

3884

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

20

När man hade tagit blomster eller
bark av trä som användes för läke-
medel så bestod man en förmög
till tejs, innan man gick därifrån.
Detta var ett slags offer för det att
man skulle få nyttan av det man ta-
git samt att blomsten skulle få
bättre kraft och bota den sjukdom
man sökte för.

[Hälsing äb teät:] Hälsa / 2° häd som användes här betecknad.

21

De teät som man använde att
taga läkemedel av som, lyttel, karsel-
as, mfl. hälsade man för när man
gick förbi. Man ville nämligen visa
vördnad för denna teät därför att man
kanske kom att taga läkemedel av
denna i sin sjukdom, och trodde att man
läsi genom hade en slags förmån
genom hälsingen.